

Міністерство освіти і науки України
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Факультет землевпорядкування та туризму

Кафедра туризму

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ЕКСКУРСОЛОГІЯ

2022-2023 навчальний рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Рівень вищої освіти – Другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – Магістр

Галузь знань – 24 Сфера обслуговування

Спеціальність – 242 Туризм

Освітньо-професійна програма – Туризм

Кількість кредитів – 4

Рік підготовки – 1, семестр – 2

Компонент освітньо-професійної програми – вибіркова, професійної підготовки

Дні занять – відповідно до розкладу занять у ЛНУП

Консультації – онлайн і офлайн відповідно до графіку консультацій кафедри

Мова викладання – українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Юлія Зіновіївна БОРУЦЬКА – кандидат геологічних наук, доцент кафедри туризму.

Контактна інформація:

Адреса: 80381, вул. Студентська, 2, м. Дубляни, Львівський район, Львівська область, кім. 45.

e-mail: borutska_yulya@ukr.net

Телефон: +380979478607

Викладачка з 16-річним досвідом, авторка та співавторка більше 120-ти публікацій, у тому числі 5-ох наукових праць, опублікованих у періодичних виданнях, включених до наукометричних баз Scopus або Web of Science.

ID ORCID – 0000-0002-5040-8624

Web of Science ResearcherID GLT-7866-2022

<https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=jPg9ZtwAAAAJ>

Основні навчальні курси, які веде викладачка: «Екскурсологія», «Геопросторова організація туризму та рекреації», «Туризм на природоохоронних територіях», «Рекреалогія та рекреаційні комплекси світу», «Туристичне краєзнавство», «Курортна справа».

Основні напрямки наукових досліджень: аналіз принципів геопросторової організації туризму та рекреації в Україні та світі; вивчення світового досвіду щодо раціонального використання природних ресурсів у контексті розвитку екотуристичного потенціалу; дослідження процесів екологізації традиційних видів туризму; встановлення причинно-наслідкових зв'язків виникнення та розвитку екологічного туризму, сільського зеленого туризму, інших альтернативних форм туристично-рекреаційної діяльності; з'ясування ролі туристично-рекреаційних ресурсів у природно-ресурсному потенціалі України; встановлення методологічних основ і запровадження безперервної екологічної освіти; оцінка впливу техногенезу на різні компоненти довкілля (природні води, ґрунти, атмосферне повітря, біорізноманіття).

Анотація курсу. На сучасному етапі, в умовах національного відродження України та боротьби за незалежність, екскурсологія набуває особливого значення у контексті формування національно-патріотичної самосвідомості й історичної пам'яті українського народу та стає однією з дієвих форм вивчення минулого і пізнання сьогодення нашої держави, її політичного, соціального, культурного аспектів. А без цього, власне, неможливо забезпечити майбутнє становлення української нації.

Також, зважаючи на останні тенденції економічного розвитку, глобалізацію та інтеграцію України у світовий туристичний простір, особливі вимоги виникають щодо питань якісного екскурсійного обслуговування, тематичної багатоплановості екскурсійних програм внутрішнього та міжнародного туризму. Ефективне здійснення такої діяльності можливе лише за умови забезпечення даної сфери кваліфікованими фахівцями, підготовленими на основі поглиблених і вдосконалених навчальних програм упродовж усього освітнього процесу.

Під час вивчення курсу «Екскурсологія» здобувачі вищої освіти розглядають поняття та зміст екскурсології як науки; вивчають базові складові екскурсії та

види екскурсійних послуг туристичних підприємств; практикують особливі елементи екскурсійної діяльності; формують своє бачення організації екскурсійної роботи; аналізують технологію та технологічні етапи створення нової екскурсії; опрацьовують методичні прийоми та техніку проведення екскурсій; набувають навичок професійної майстерності екскурсовода, вивчаючи попередній науково-методичний доробок; формують власне бачення щодо інноваційних аспектів і підходів до організації туристично-екскурсійної діяльності в Україні та світі тощо.

У процесі навчання здобувачі вищої освіти повинні оволодіти не тільки теоретичними основами дисципліни, але й отримати практичні навички щодо розробки й проведення екскурсії, підготовки необхідної методичної документації. Також передбачається написання студентами рефератів, виконання індивідуальних завдань у вигляді фотовідеопрезентацій, проведення науково-дослідної студентської роботи з питань екскурсології.

Навчальна дисципліна «Екскурсологія» є вибірковою навчальною дисципліною, що належить до циклу професійної підготовки за освітньо-професійною програмою «Туризм» спеціальності 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування, обсягом 4 кредити ЄКТС, яка викладається у 2 семестрі. Підсумковий контроль – залік.

Метою курсу «Екскурсологія» є формування у здобувачів вищої освіти комплексної системи теоретичних знань, практичних умінь і гнучких навичок для планування, організації та реалізації усіх видів екскурсійної діяльності у контексті розробки та проведення екскурсій, здійснення високопрофесійного екскурсійного супроводу та обслуговування туристів, застосовуючи різні методики екскурсійного процесу як елементи професійної майстерності екскурсовода.

Завданнями курсу є:

- ✓ ознайомлення здобувачів освіти з категорійно-термінологічним апаратом екскурсології;
- ✓ з'ясування поняття «екскурсія» та видів екскурсійних послуг туристичних підприємств;
- ✓ дослідження характерних особливостей та загальних вимог щодо екскурсійного продукту;
- ✓ аналіз особливих елементів екскурсійної діяльності: педагогіки, психології та логіки;
- ✓ поглиблення уяви щодо організаційних принципів екскурсійної роботи;
- ✓ характеристика нормативно-правових і програмних документів загальнодержавного рівня, які регулюють екскурсійну діяльність;
- ✓ встановлення існуючих систем державного регулювання туристично-екскурсійної діяльності у різних країнах світу;
- ✓ засвоєння технології та технологічних етапів створення нової екскурсії;
- ✓ формування професійних, організаторських, комунікативних, аналітичних здібностей і майстерності екскурсовода;
- ✓ прогнозування шляхів розвитку екскурсійної справи як складової туристичного продукту;
- ✓ розуміння важливості інновацій в організації туристично-екскурсійної

діяльності в Україні та світі;

✓ усвідомлення важливої ролі «hard skills» і «soft skills» у професійній діяльності гідів та екскурсоводів.

Формат курсу: проведення лекційних, практичних занять, консультацій, виконання завдань для самостійної роботи, презентація власних наукових досліджень у формі практичних робіт під час аудиторного освітнього процесу, а також написання тез, статей, виступи з доповідями на круглих столах, семінарах, конференціях для кращого розуміння та поглибленого вивчення тем у контексті навчальної дисципліни.

Зважаючи на обставини непереборної сили (карантинні обмеження, спричинені пандемією COVID-19 та введення воєнного стану в Україні), освітній процес може здійснюватися у дистанційному (змішаному) режимі, у синхронно-асинхронній формі з використанням платформ Zoom, Moodle, Microsoft Teams, Google Meet, Viber.

Навчальний контент

Назва теми	Результати навчання
Тема 1. Екскурсологія – як наука, її зміст і основна термінологія	Знати: <ul style="list-style-type: none"> – основний категорійно-термінологічний апарат навчальної дисципліни «Екскурсологія»; – зміст поняття «екскурсія» та види екскурсійних послуг туристичних підприємств;
Тема 2. Поняття «екскурсія» та види екскурсійних послуг туристичних підприємств	<ul style="list-style-type: none"> – характерні особливості та загальні вимоги щодо екскурсійного продукту; – особливі педагогічні, психологічні, логічні елементи екскурсійної діяльності;
Тема 3. Особливі елементи екскурсійної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – організаційні принципи екскурсійної роботи; – особливості технології та технологічні етапи створення нової екскурсії;
Тема 4. Організація екскурсійної роботи	<ul style="list-style-type: none"> – методика та техніку проведених екскурсій; – вимоги до професійних навиків екскурсовода та шляхи підвищення його майстерності.
Тема 5. Технологія та технологічні етапи створення нової екскурсії	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати на практиці професійну термінологію, засвоєну під час курсу «Екскурсологія»;
Тема 6. Методичні прийоми та техніка проведення екскурсій	<ul style="list-style-type: none"> – використовувати елементи педагогіки, психології, логіки в екскурсійній діяльності; – обґрунтовувати своє бачення за допомогою словесних, наочних і практичних методів роботи з екскурсантами;
Тема 7. Професійні навички та майстерність екскурсовода	<ul style="list-style-type: none"> – аналізувати нормативно-правову документацію у контексті екскурсійної роботи; – створювати (проекувати) нові маршрути-екскурсії;
Тема 8. Інноваційні аспекти та підходи до організації туристично-екскурсійної діяльності в Україні та світі	<ul style="list-style-type: none"> – визначати екскурсійні об'єкти, володіючи інформацією про природні, історико-культурні, інфраструктурні туристично-рекреаційні ресурси; – втілювати невербальні засоби комунікації в екскурсіях; – диференційовано підходити до екскурсійного обслуговування, особливо у випадку роботи з інклюзивними (маломобільними) групами туристів; – запроваджувати інноваційні форми, методи, ІТ-технології в екскурсійній роботі.

Формування програмних компетентностей

Перелік обов'язкових компетентностей	
Інтегральна компетентність	ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері туризму і рекреації.
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до організації, планування, прогнозування результатів діяльності. ЗК4. Здатність розробляти проекти та управляти ними. ЗК5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК1. Здатність застосовувати у професійній діяльності категорійно-термінологічний апарат, концепції, методи та інструментарій системи наук, що формують науковий базис туризму та рекреації. СК2. Здатність планувати і виконувати наукові та/або прикладні дослідження у сфері туризму та рекреації. СК4. Здатність організовувати діяльність та співпрацю суб'єктів регіонального, національного та міжнародного туристичних ринків на засадах сталого розвитку з урахуванням світового досвіду. СК5. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією. СК7. Здатність розробляти та впроваджувати інновації в діяльності суб'єктів туристичного ринку

Програмні результати навчання	
РН1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань.	
РН2. Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур у сфері туризму і рекреації.	
РН3. Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних задач у сфері туризму та рекреації.	
РН4. Проводити аналіз геопросторової організації туристичного процесу, проектувати його стратегічний розвиток на засадах сталості.	
РН9. Розробляти та реалізовувати проекти у сфері туризму та рекреації на засадах економічної, соціальної і екологічної ефективності.	
РН10. Приймати ефективні рішення у сфері туризму та рекреації щодо розв'язання широкого кола проблем, зокрема безпеки і якості туристичного обслуговування.	

Перелік «м'яких навичок» (soft skills), необхідних для фахівця туристично-екскурсійної сфери

«М'які навички» (soft skills)	Обґрунтування
Комунікабельність	Уміння активно комунікувати, налагоджувати нові контакти, плідно взаємодіяти з оточенням, які проявляються як в освітньому середовищі, так і на робочому місці майбутнього фахівця туристично-екскурсійної галузі.
Невербальні елементи комунікації	Уміння підсилювати жестами, мімікою, поставою розумне та стисле висловлювання своїх думок, які набуваються та проявляються, до прикладу, як під час захисту практичних робіт у розрізі дисципліни, виступів на конференціях, так і у процесі майбутнього працевлаштування екскурсоводом чи гідом, веденні екскурсійної діяльності.

Креативність	Уміння творчо, інноваційно, ефективно продукувати нові ідеї, яке проявляється у залученні нових підходів і створенні успішного туристично-екскурсійного продукту на ринку туристично-рекреаційних послуг.
Відповідальність	Уміння свідомо ставитись до вимог, обов'язків, завдань, правил як освітнього процесу, які набуваються та проявляються під час відвідування занять, виконання практичних завдань, самостійної роботи, так і у майбутньому щодо виконання професійних обов'язків у туристично-екскурсійній сфері.
Дисциплінованість	Уміння дотримуватись правил роботи та норм поведінки під час аудиторної, самостійної роботи у розрізі дисципліни, на робочому місці, вчасне виконання усіх завдань або відчуття необхідності пояснити «форс-мажорні» обставини щодо невчасного виконання завдання перед замовником на ринку туристично-екскурсійних послуг.
Робота в команді	Уміння ефективно працювати у групі людей над вирішенням конкретних задач, які проявляються як під час освітнього процесу, так і надалі, під час роботи у колективі, обговоренні нових ідей, створенні спільного туристичного продукту.
Критичне мислення	Уміння аналізувати ситуацію, що склалася, робити корисні висновки та коригувати поведінку відносно середовища чи оточення, яке проявляється як під час обговорення нової теми у розрізі дисципліни, так і під час запровадження інновацій у туристично-екскурсійній сфері.
Емпатія	Уміння відчувати, розуміти та аналізувати почуття й емоції інших людей, яке проявляється у роботі з екскурсійними групами, до прикладу, під час проведення екскурсії для інклюзивних категорій туристів.
Лідерство	Уміння планувати, приймати рішення, заохочувати, організовувати, розвивати, спрямовувати діяльність людей на досягнення певної мети, яке проявляється через здатність переконувати, створювати та продавати інноваційні, конкурентоздатні екскурсійні послуги у сфері туризму та рекреації.
Стресостійкість	Уміння, що проявляється за умови «форс-мажорних» обставин (карантинні обмеження, спричинені пандемією Covid-19 та введення воєнного стану в Україні) у здатності пошуку нових ринків, збереженні туристичного бізнесу, колективу працівників, роботи за новими правилами.
Самопрезентація	Уміння подати себе із найкращої сторони як екскурсовода чи гіда, до прикладу, перед туристичною групою, з намірами на створення позитивної думки про себе, що є вкрай важливим за умови роботи у туристично-екскурсійній сфері.

Організація, форми та методи навчання

Основними формами організації освітнього процесу під час викладання дисципліни «Екскурсологія» є лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів. Зважаючи на обставини непереборної сили, весь навчальний контент в електронній формі повинен розміщуватись на платформі для дистанційного навчання Moodle.

У процесі навчання здобувачів вищої освіти з використанням інтерактивних технологій, онлайн-платформ проводяться різні види лекцій, зокрема лекції-бесіди (діалог з аудиторією), лекції-дискусії, проблемні лекції, лекції-консультації, лекції-прес-конференції. Під час лекційного заняття відбувається як виклад теоретичного матеріалу у розрізі навчальної дисципліни, так і вільний

обмін думками в інтервалах між підтемами, з'ясування проблемних питань, підсумки з використанням евристичної бесіди чи невелика дискусія з висновками викладача. Також, до освітнього процесу залучаються стейкхолдери туристично-рекреаційної галузі, майбутні роботодавці – фахівці-практики, представники органів державної виконавчої влади, керівники туристичних агенцій, готельно-ресторанного бізнесу, структур природно-заповідного фонду (лекції-прес-конференції, гостьові заняття).

Під час практичних занять здобувачі освіти під керівництвом викладача, шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань згідно теми, у вигляді презентацій, рефератів і доповідей, закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни, набуваючи умінь та навичок їхнього практичного застосування. Форми проведення: робота у міні групах, «мозковий штурм», моделювання ситуацій, презентація, ділова гра, Практичні заняття включають: попередній контроль знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання.

Всі форми самостійної роботи, направлені на поглиблення і закріплення знань здобувача освіти, розвиток практичних та аналітичних навичок з проблем навчальної дисципліни під час її освоєння, виконання індивідуальних завдань та науково-дослідної роботи, забезпечуються відповідною навчально-методичною літературою.

Розрахунок остаточної оцінки за курс

Підсумкова оцінка з освітнього компонента «Екскурсологія» виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ЄКТС відповідно до **Положення про критерії оцінювання знань та вмінь студентів Львівського національного університету природокористування:**

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Теми дисципліни та види оцінювання	Кількість балів (практичні заняття, усне опитування, тести)
Тема 1. Екскурсологія – як наука, її зміст і основна термінологія	10
Тема 2. Поняття «екскурсія» та види екскурсійних послуг туристичних підприємств	12
Тема 3. Особливі елементи екскурсійної діяльності	14
Тема 4. Організація екскурсійної роботи	14
Тема 5. Технологія та технологічні етапи створення нової екскурсії	12
Тема 6. Методичні прийоми та техніка проведення екскурсій	14
Тема 7. Професійні навички та майстерність екскурсовода	14
Тема 8. Інноваційні аспекти та підходи до організації туристично-екскурсійної діяльності в Україні та світі	10
РАЗОМ за курс	100 балів

Академічна політика курсу

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн форматі за погодженням із керівником курсу. Усі види робіт з навчальної дисципліни необхідно виконати і захистити у вказані терміни. Організація та проведення навчального процесу в університеті регулюється **Положенням про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті природокористування:**

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Здобувачі, які пропустили заняття з поважної причини, відпрацьовують їх у додатковий час згідно графіка консультацій викладача. Роботи, які здаються і захищаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (80% від можливої максимальної кількості балів). Перескладання проміжних модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Процедура відпрацювання пропущених занять регулюється **Положенням про порядок відпрацювання студентами Львівського національного університету природокористування пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять:**

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Жодні форми порушення академічної доброчесності не допускаються. Здобувачам варто бути толерантними, поважати чужу думку. Заперечення необхідно формулювати в коректній формі. Не допускаються підказування і списування під час здачі самостійних робіт і проміжного контролю, копіювання вирішених завдань іншими особами. Мобільні пристрої під час проведення аудиторних занять дозволяється використовувати лише з дозволу викладача. Політика щодо академічної доброчесності побудована на основі **Положення про академічну доброчесність у Львівському національному університеті природокористування:**

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. В університеті діє чітка процедура антиплагіатної перевірки, що регулюється **Положенням про систему виявлення та запобігання академічному плагіату у Львівському національному університеті природокористування за допомогою антиплагіатної інтернет системи (програмно-обчислювального комплексу) StrikePlagiarism:**

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Епідемія коронавірусу та російсько-українська війна стали випробуванням для освіти, тому під час навчання активно проводиться дистанційне навчання з використанням різноманітних платформ для виготовлення цифрового навчального контенту та онлайн взаємодії. Зокрема: Платформа Moodle, Платформа Google Classroom, Zoom, Google Hangout Meet, Skype, Viber. Політика щодо умов організації освітнього процесу в умовах пандемії регулюється **Тимчасовим положенням про організацію освітнього процесу в умовах пандемії, зумовленої COVID-19 у Львівському національному університеті природокористування:**

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Методичне забезпечення

1. Боруцька Ю. З. Екскурсологія : методичні рекомендації для виконання практичних робіт студентами факультету землевпорядкування та туризму спеціальності 242 Туризм РВО Магістр. Львів : Львівський національний аграрний університет, 2021. 35 с.

2. Боруцька Ю. З. Екскурсологія : методичні рекомендації для самостійного вивчення курсу, виконання контрольних робіт та навчально-аудиторної роботи студентами Навчально-наукового інституту заочної та післядипломної освіти спеціальності 242 Туризм РВО Магістр. Львів : Львівський національний університет природокористування, 2022. 76 с.

3. Боруцька Ю. З. Практикум із методики створення еколого-туристичних стежок і маршрутів (з елементами сільського зеленого туризму) : навч.-метод. посіб. Екологічний коледж Львівського національного аграрного університету. Львів, 2020. 166 с.

4. Започаткування власної справи у сільському зеленому туризмі (сільська гостинність) : орієнтовна програма для початківців і підприємців / Т. П. Кальна-Дубінюк та ін. Науково-методичний центр ВФПО, 2020р. 26 с.

Перелік використаних і рекомендованих літературних джерел, нормативно-правових актів, інформаційних ресурсів

Основні літературні джерела

1. Бабарицька В. К., Короткова А. Я., Малиновська О. Ю. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб. К. : Альтерпрес, 2007. 464с.

2. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2009. 489 с.

3. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посіб. Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.

4. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. К. : Центр учб. л-ри, 2013. 178 с.

5. Гуменюк Г. М. Екскурсологія: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2018. 82 с.

6. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посіб. / В. К. Федорченко, та ін. К. : Кондор, 2010. 166 с.

7. Леоненко Н. А. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2019. 167 с.

8. Мальська М. П. Паньків Н. М., Ховалко А. Б. Світовий досвід розвитку туризму : підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 244 с.

9. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг: навч.- метод. посіб. Одеса : Астропринт, 2011. 216 с.

10. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.

11. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності: підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.

12. Словник-довідник: туризм і природно-рекреаційний потенціал / Грановська В. Г., Морозов О. В., Крикунова В. М., Морозова О. С. Херсон :

Додаткові літературні джерела

1. Боруцька Ю., Крупа О., Стойко Н. Шляхи еволюції агротуристичних кластерів як перспективного напрямку розвитку туристичної сфери та сільського господарства. *Аграрна економіка*. 2021. Т. 14. №3-4. С. 64-73

2. Боруцька Ю. З., Дудяк Р. П., Бугіль С. Я. Формування екоосвіди студентської молоді крізь призму екологізації туризму. *Екологічні науки : науково-практичний журнал* / Головний редактор О.І. Бондар. К. : ДЕА, 2020. № 6 (33). С.138–144.

3. Боруцька Ю. З., Живко З. Б., Прокопишин О. С., Лесик І. І. Особливості рельєфу басейну ріки Стрий та їх вплив на економіку регіону. *Socio-economic and management concepts: collective monograph*. Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 533-540 (660 p). Available at : DOI- 10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.I <https://isg-konf.com/uk/socio-economic-and-management-concepts-ua/>.

4. Боруцька Ю., Крупа О. Теоретично-практичні аспекти проектування екологічних стежок на землях рекреаційного призначення. *Використання й охорона земельних ресурсів: актуальні питання науки та практики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 3 березня 2022 року. Львів, 2022. С. 8–10.

5. Боруцька Ю. З. Нівелювання освітнього теоретично-практичного бар'єру у системі «екологічна свідомість-екологічний туризм». *Філософсько-психологічні аспекти духовності сталого розвитку людства* : зб. тез VII Міжнар. наук.-практ. конф., 20 квітня 2022 р. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 32-36.

6. Боруцька Ю. З. Сільський зелений туризм – як один із особливих різновидів альтернативного туризму та рекреації в Україні. Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації : IX Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Київський національний університет культури і мистецтв», 14-15 квітня 2022 р. С. 82-86.

7. Боруцька Ю. З., Стойко Н. Є. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму на заповідних територіях України. *Актуальні проблеми формальної і неформальної освіти з моніторингу довкілля та заповідної справи* : зб. тез доп. I Міжнар. Інтернет-конф. (м. Харків, 26 лютого 2021 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. С. 21–24.

8. Боруцька Ю. З., Рибак С. Б. Роль природних ресурсів Західного регіону України щодо розвитку туристично-рекреаційного потенціалу та курортної справи. *Topical issues of modern science, society and education* : the 2 nd International scientific and practical conference (September 5-7, 2021). SPC «Sci-conf.com.ua», Kharkiv, Ukraine. 2021. P. 266–272.

9. Боруцька Ю. З., Рибак С. Б. Важливість природної та історико-культурної туристичної спадщини у процесі розвитку сільського зеленого туризму. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути* : тези доп. III Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., 11-12 серпня 2021 р. Дніпро, Україна, 2021. С. 254–256.

10. Боруцька Ю. З., Рибак С. Б. Туристичні ресурси та природно-заповідний фонд Самбірського району в Українських Карпатах. *Інноваційні наукові дослідження в науці та практиці* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 11 серпня 2021 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2021. С. 6–9.

11. Боруцька Ю. З., Дудяк Р. П. Особливості туристично-екскурсійного потенціалу регіонів України (на прикладі Одеської області). *The XI International Science Conference «Theoretical approaches of Fundamental Sciences. Theory, Practice and prospects»*, April 26-28, 2021, Geneva, Switzerland. P. 271–273.

12. Гуштан К. В., Боруцька Ю. З., Божук Т. І. Формування у студентів спеціальності 242 «Туризм» досвіду практичної організації екологічних турів на природоохоронних територіях. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. Випуск 5К(134) 21. С. 181–187.

13. Гуштан К., Боруцька Ю., Рибак С. Національно-патріотичне виховання як невід’ємна складова при проведенні навчальних практик для студентів спеціальності 242 Туризм. *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. Зб. наук. праць. Дніпро : Середняк Т. К., 2022. С. 277-284.

14. Гуштан К., Боруцька Ю., Рибак С. Актуальність і важливість проведення навчальної практики «Екологічні маршрути» для студентів спеціальності 242 «Туризм». *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. Збірник наукових праць. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. С. 408–413.

15. Живко З. Б., Боруцька Ю. З., Рій М. М. Чинники розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Економіка та суспільство*, 25/2021. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-25>.

16. Крупа О., Боруцька Ю. Мілітарний туризм як сучасний напрям розвитку туризму в Україні. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід* : матеріали XVI Міжнар. наук. конф. Львів, 2022. С. 145–149.

17. Сокол Т. Г., Плиська І. І. Інноваційні способи і форми екскурсійної діяльності на ринку туристичних послуг України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Випуск 47. 2017. С. 166-170.

18. Borutska Y., Sereda N., Manko A., Kozlovskiy Y., Tkachenko T., Poltavskaya O. (2021). Tourism industry in the European Union countries. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. Special Issue no.: 11/02/XXII. (vol. 11, issue 2, special issue XXII.). P. 148-154. <http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/PDF/110222.pdf>. (Web of Science).

19. Borutska Yu., Srivastava Pankaj, Getman I., Holovach T., Muzyka S. Peculiarities of the flysch formation of the Ukrainian Carpathians and their influence on the formation of fresh waters of the basin. *Scientific foundations of solving engineering tasks and problems: collective monograph*. Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 211-217. (758 p.). Available at : DOI- 10.46299/ISG.2021.MONO.TECH.II. URL: <https://isg-konf.com/uk/scientific-foundations-of-solving-engineering-tasks-and-problems-technical-sciences-ua/>.

20. Borutska Y. Z., Rybak S. B. Realities and prospects of tourism development in the territory of the Chernobyl radiation and ecological biosphere reserve. *Актуальні проблеми науки, освіти і суспільства в Україні та світі* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава : ЦФЕНД, 2022. С. 45–47.

21. Borutska Y., Zhyvko Z., Ruda I., Martyn O., Prokopyshyn O. The use of various internet technologies in the activities of tourism enterprises. *The IV International Science Conference «Science, theory and practice»*, October 12–15, 2021, Tokyo, Japan. P. 465–467.

22. Borutska Yu., Krupa O., Stoiko N. Prospects for the development of agro tourist clusters in Ukraine. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій* : матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. форуму, 5–7 жовтня 2021 року: у 2 т. Том 1. С. 22–26.

23. Davydova O., Tomalia T., Prylepa N., Hryzovska L., Borutska Y. (2022). Features of State Regulation of the Hotel and Restaurant Business in the Digital Economy. Vol. 22 No. 9 pp. 69-74. http://paper.ijcsns.org/07_book/202209/20220911.pdf. (*Web of Science*).

24. Kopytko M., Grabar N., Storozhuk O., Borutska Y., Doroshenko T. (2022). Influence of Negative Factors of War: Economic, Legal, Regional and Environmental Aspects. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. No. 6. pp. 13-18. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.3>. (*Web of Science*).

25. Krupa O., Panchenko V., Dydiv I., Borutska Y., Shcherbatiuk N. (2022). Information and Communication Technologies for the Innovative Development of Tourism Training in the Context of COVID-19. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.22 No.1, January 2022. pp. 262-268. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.36>. (*Web of Science*).

26. Olenych I., Gontar Z., Borutska Y. (2021). The system of managing the pedagogical process of training students-specialists in the tourism sector in the conditions of COVID-19. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*, 14(33), e16569. <https://doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16569>. (*Web of Science*).

27. Zhyvko Z., Borutska Yu., Kukharska L. Formation of Tourism Business Clusters. Abstract proceedings of FAI-PMASSB 2021. Vol. 6(II), 2021. Copyright © FAI Publications 2021. Pp. 132-134. ISBN: 978-93-91342-52-4. Available online at <https://www.faipublications.com/vol-6-ii-2021-isbn-978-93-91342-52-4>.

Нормативно-правові акти

1. Про туризм : Закон України. Редакція від 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.08.2022).

2. Про природно-заповідний фонд України : Закон України. Редакція від 08.08.2021. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-12/page> (дата звернення: 23.08.2022).

3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України. Редакція від 01.01.2021. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 15.08.2022).

4. Про культуру : Закон України. Редакція від 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 23.08.2022).

5. Про охорону культурної спадщини : Закон України. Редакція від 25.01.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 23.08.2022).

6. Про утворення Ради туристичних міст і регіонів : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0204731-16> (дата звернення: 18.07.2022).

7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туристичної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#n8> (дата звернення: 14.08.2022).

8. Про сільський зелений туризм : Проект Закону України . Редакція від 04.11.2018. URL: http://infotour.in.ua/pro_siltur.htm (дата звернення: 16.08.2022).

9. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0679-09#Text> (дата звернення: 23.08.2022).

10. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80> (дата звернення: 18.08.2022).

Інформаційні ресурси

1. Всесвітня туристична організація. URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 23.08.2022).

2. Всесвітня рада з питань подорожей і туризму. URL: https://uk.upwiki.one/wiki/world_travel_and_tourism_council (дата звернення: 14.08.2022).

3. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 23.08.2022).

4. Національна туристична організація України. <https://www.ntoukraine.org> (дата звернення: 14.08.2022).

5. Міжнародний туристичний салон «Україна». URL: <https://www.ukraine-itm.com.ua/uk-UA/> (дата звернення: 23.08.2022).

6. Українська асоціація активного та екологічного туризму. URL: <http://www.uaeta.net> (дата звернення: 15.08.2022).

Силабус навчальної дисципліни «Екскурсологія» розглянуто та схвалено на засіданні кафедри туризму
Протокол № 1 від 2 вересня 2022 року.

Завідувачка кафедри туризму

Оксана КРУПА

Викладачка

Юлія БОРУЦЬКА